

Het begon te sneeuwen.

Door openingen in het wolkendek had een zwak zonlicht tot het vallen van de avond de met grind bedekte rivierbedding beschenen. Toen de hemel donker werd ontstond er abrupt een stilte. Twee, drie sneeuwvlokken dwarrelden uit de hemel neer.

Terwijl de samoerai en zijn mannen hout hakten, streek de sneeuw langs hun boerenkleding, beroerde hun gezicht en handen, en smolt vervolgens weg als om de vluchtigheid van het leven te benadrukken. Maar toen de mannen zwijgend met hun bijlen bleven zwaaien, viel de sneeuw nijdig tegen hen uit alvorens verder te ijlen, de omgeving in. De avondnevel kwam opzetten en vermengde zich met de sneeuw, zodat hun gezichtsveld grijs werd.

Uiteindelijk staakten de samoerai en zijn mannen hun werk en hesen de mutsaards op hun schouders. Ze hakten brandhout ter voorbereiding op de winter die voor de deur stond. De sneeuw gelselde hun voorhoofden toen ze als mieren achter elkaar op weg gingen langs de rivierbedding, terug naar het moerasland.

Er lagen drie dorpen diep weggedoken in het moerasland, omgeven door heuvels met verdord loof. Elk huis stond zo dat de heuvels erachter lagen en de velden ervoor; op die manier konden de dorpelingen vreemden die het moerasland naderden zien aankomen. De met stro bedekte huizen stonden vlak naast elkaar, alsof ze samengedrukt waren. Van bamboe gevlochten rekken hingen aan de zolderingen en erbovenop werd brandhout en bloedgras te drogen gelegd. De huizen stonken en waren donker als stallen.

De samoerai kende deze dorpen tot in het kleinste detail. De Hoge Heer had de dorpen en het land toegewezen aan de familie van de samoerai toen diens vader nog leefde. Als oudste zoon had de samoerai de plicht groepen boeren te verzamelen wanneer een bevel tot het verrichten van herendiensten overgebracht werd, en

in geval van oorlog zou hij zijn troepen naar de vesting van zijn meester, Heer Ishida, moeten leiden.

Het huis van de samoerai was imposanter dan de huizen van de boeren, hoewel het eigenlijk niet meer was dan een samenvoeging van enkele met stro bedekte gebouwen. Het verschilde van de boerenhuizen doordat het verscheidene schuren en een grote stal had en omringd was door wallen. Ondanks deze wallen was het huis niet op oorlogvoering berekend. Op een berg ten noorden van het moerasland stond de ruïne van een vesting, die had toebehoord aan een plaatselijke samoerai die over de streek geheerst had tot hij door de Hoge Heer was verslagen. Nu werd nergens in Japan meer oorlog gevoerd en de Hoge Heer was de machtigste daimyo van de noordelijke provincies geworden, dus de familie van de samoerai had dergelijke versterkingen niet meer nodig. Ja, hoewel de verschillen in rang tussen meester en ondergeschikte hier nog steeds in acht werden genomen, zwoegde de samoerai niettemin op de akkers en brandde hij houtskool in de bergen, samen met zijn dienaren. Zijn vrouw hielp de andere vrouwen met de verzorging van de paarden en het vee. In totaal moest jaarlijks door de drie dorpen vijftenzestig *kan* landbelasting aan de Hoge Heer betaald worden – zestig *kan* over de rijstvelden en vijf *kan* over het bewerkte land.

Nu en dan werd de sneeuw door een harde wind voortgejaagd. De voetsporen van de samoerai en zijn mannen lieten hier en daar modderplekken achter op de lange weg. Ze liepen voort als mak vee, niemand sprak een overbodig woord. Toen ze een kleine houten brug bereikten, Nihonsugi genaamd, kreeg de samoerai Yozo in het oog, die met zijn haren eveneens wit gevlekt van de sneeuw, als een Boeddhabeeld te midden van het struikgewas stond.

‘Uw oom is gekomen.’

De samoerai knikte, haalde de mutsaard van zijn schouder en legde hem bij Yozo neer. De samoerai had dezelfde diepliggende ogen en vooruitstekende jukbeenderen als de boeren die dit land bewerkten en ook hij rook naar de aarde. Net als de boeren was hij een man van weinig woorden die zijn emoties zelden aan de oppervlakte liet komen, maar de moed zonk hem in de schoenen bij dit nieuws. Hoewel de samoerai als oudste zoon na zijn vaders dood de

macht over de hoofdtak van de familie Hasekura geërfd had, raadpleegde hij voor elke beslissing nog steeds zijn oom. Zijn oom had aan zijn vaders zijde gevochten in veel van de militaire campagnes van de Hoge Heer. Toen de samoerai nog klein was, zat zijn oom vaak bij de verzonken vuurplaats, zijn gezicht hoogrood aangelopen van de drank. Hij riep dan: 'Moet je zien, Roku,' en toonde zijn neef de lichtbruine littekens op zijn dijbeen. Deze littekens, overgehouden aan de strijd van de Hoge Heer tegen de Ashina-clan bij Suriagehara, waren een bron van trots voor zijn oom. Maar de laatste vier, vijf jaar was de oude man nogal afgetakeld en als hij nu bij de samoerai thuis kwam zat hij zich te bedrinken en grimmig lucht te geven aan zijn klachten. Zodra hij zijn grieven had geuit ging hij weer naar huis, als een kreupele hond zijn gewonde been achter zich aan slepend.

De samoerai liet zijn mannen achter en beklom in zijn eentje de helling naar zijn huis. Sneeuwvlokken wervelden door de wijde grijze hemel, en het hoofdgebouw met zijn schuren rees voor hem op als een zwarte vesting. Toen hij de stal passeerde werd zijn neus belaagd door de stank van stro vermengd met paardendrek. Bij het horen van de voetstappen van hun baas klauwden de paarden over de grond. Voor het huis aangekomen bleef de samoerai staan en sloeg zorgvuldig de sneeuw van zijn werkkleren voor hij naar binnen ging. Zijn oom zat met zijn kreupele rechterbeen vooruitgestoken bij de verzonken vuurplaats naast de hoofdingang en warmde zijn handen boven het vuur. De oudste zoon van de samoerai, een jongen van twaalf jaar, zat eerbiedig naast hem.

'Ben jij dat, Roku?' riep zijn oom, en hij sloeg een hand voor zijn mond en hoestte alsof hij door de rook van de haard bijna gestikt was. Toen Kanzaburo zijn vader zag, maakte hij een buiging, dankbaar dat hij verlost was van de oude man, en repte zich naar de keuken. Rook van de vuurplaats kringelde langs de heugel omhoog en zweefde naar het beroete plafond. Al vanaf zijn vaders tijd was deze zwartgeblakerde haardstede het toneel geweest van talrijke samenkomsten waarbij allerlei besluiten genomen waren, en tevens de plek waar geschillen tussen de dorpelingen waren opgelost.

'Ik ben naar Nunozawa geweest en heb Heer Ishida opgezocht.'

De oude man hoestte opnieuw. 'Hij zegt dat er nog geen antwoord van het kasteel is over de landerijen in Kurokawa.'

Zonder te antwoorden pakte de samoerai enkele gedroogde takken van de stapel naast zich en brak ze doormidden voor het vuur. Terwijl hij luisterde naar het doffe gekraak van de takken deed hij zijn best dit vertrouwde geklaag van zijn oom te verdragen. Hij was niet zo zwijgzaam door gebrek aan gedachten of gevoelens. Hij was eenvoudigweg niet gewend om met zijn gezicht zijn emoties te tonen en hield er niet van het met een ander oneens te zijn. Maar meer nog benauwde het hem te moeten luisteren naar het voortdurende gepraat van zijn oom over gebeurtenissen uit het verleden, die hij maar niet kon laten rusten.

Elf jaar terug, toen de Hoge Heer een nieuw kasteel en een nieuwe stad had laten bouwen en de leengoederen herverdeeld had, was dit stuk moerasland met zijn drie dorpen aan de familie van de samoerai gegeven in plaats van de landerijen te Kurokawa, waar hun voorouders generaties lang hadden gewoond. Met de verhuizing van hun vroegere gebied naar een arme landstreek had de Hoge Heer uitdrukkelijk de bedoeling gehad de onherbergzame landstreek tot ontwikkeling te brengen, maar de vader van de samoerai had zo zijn eigen gedachten over de reden van de verhuizing. Toen de *Kampaku* Heer Hideyoshi de Hoge Heer onderwierp, kwam een groep krijgslieden onder leiding van de families Kasai en Ozaki in opstand, en verscheidene verre verwanten van de samoerai hadden deelgenomen aan de rebellie. En omdat de vader van de samoerai de verslagen rebellen onderdak had verleend en geholpen had te ontsnappen, was hij ervan overtuigd dat de Hoge Heer daar nota van genomen had en hun ter vergelding deze woestenij had gegeven, in plaats van hun landerijen in Kurokawa.

De dode takken die de samoerai in het vuur geworpen had, kraakten net zo als het gemopper en gevit van zijn vader en zijn oom op de behandeling die ze hadden gekregen. Riku, de vrouw van de samoerai, kwam uit de keuken en zette zwijgend koppen *sake* en misosopje in schaaltes gemaakt van gedroogde magnoliabladeren voor de twee mannen neer. Eén blik op hun gezichten was voor haar voldoende om te weten wat vanavond weer het onderwerp van gesprek was.

‘Zeg, Riku,’ wendde haar oom zich tot haar, ‘het ziet ernaar uit dat we in deze steppe zullen moeten blijven.’

In het plaatselijke dialect was ‘een steppe’ een verlaten wildernis. Land bevoeid door met rotsen omzoomde riviertjes dat maar een armzalige oogst aan rijst, boekweit, gierst en daikon opbracht. De winter begon hier eerder dan in hun geboortestreek, en de kou was fel. Binnen niet al te lange tijd zouden het moerasland, de heuvels en de bossen diep begraven liggen onder de smetteloos witte sneeuw, en de bewoners zouden met ingehouden adem opeengedrongen in hun donkere huizen zitten te wachten op de komst van de lente, de lange nachten luisterend naar de met elkaar vechtende windvlagen.

‘Was er maar een oorlog waarin we moesten strijden. Als er oorlog was konden we laten zien wat we kunnen en nog wel meer land als beloning krijgen.’

Krachtig zijn magere knieën masserend herhaalde de oom van de samoerai de vertrouwde klacht. Maar de tijden dat de Hoge Heer dag en nacht bezig was slag te leveren waren al lang voorbij. Hoewel het in de westelijke provincies nog onrustig was, hadden de oostelijke gebieden zich nu onderworpen aan de heerschappij van Heer Tokugawa Ieyasu, en zelfs de Hoge Heer, de machtigste daimyo van het noordoosten, kon niet zomaar naar eigen goeddunken troepen manipuleren.

De samoerai en zijn vrouw braken twijgen en luisterden geduldig, terwijl hun oom zijn gedachten trachtte af te leiden van zijn opgekropte onvrede door sake te drinken, in zichzelf mompelde, en verhalen verzon over zijn eigen dapperheid. Ze hadden die opscheperige fantasieën al ettelijke malen gehoord, en in hun ogen was het een soort beschimmeld voedsel geworden dat de oude man in zijn eenzaamheid at om in leven te blijven.

Vlak voor middernacht stuurde de samoerai twee van zijn bedienden eropuit om zijn oom naar huis te begeleiden. Toen ze de deur opendeden om op weg te gaan was er een opening in de wolken, onheilspellend door maanlicht omrand, en het sneeuwde niet meer. Een hond blafte tot de oom van de samoerai uit het zicht was verdwenen.

In het moerasland vreesde men hongersnood meer dan oorlog. Sommigen van de oudere mensen herinnerden zich nog levendig de schade aangericht door de koude die het gebied vele jaren terug geteisterd had.

Ze vertelden dat de winter dat jaar ongewoon warm was geweest met telkens opnieuw perioden van lenteachtig weer, en dat de berg in het noordwesten voortdurend in nevel gehuld en slechts vaag zichtbaar geweest was. Maar toen de lente afliep en het regenseizoen begon, regende het aan één stuk door, en zelfs nadat de zomer gearriveerd was, waren de ochtenden en avonden zo kil dat men zijn kleding aan moest houden. De gewassen op het land wilden niet tot ontwikkeling komen en kwijnden voor een groot deel weg.

Voedselvoorraden raakten uitgeput. De dorpingen zochten pijlwortel in de bergen en aten de rijstzemelen, de bonenstengels en het hooi, die eigenlijk bestemd waren voor de paarden. Toen ze door die proviand heen waren doodden ze hun dierbare paarden en honden en aten zelfs boomschors en onkruid om verhongering te vermijden. Toen ze alles hadden gegeten wat ze maar konden vinden, gingen ouders en kinderen, mannen en hun vrouwen ieder hun eigen weg en verlieten hun dorpen op zoek naar eten. Sommigen vielen verzwakt door de honger langs de weg neer, maar hun verwanten konden niets voor hen doen en lieten hen liggen. Uiteindelijk verslonden kraaien en wilde honden de lijken.

Gelukkig was er geen hongersnood meer geweest sinds de familie van de samoerai het gezag over het leengoed had gekregen, maar zijn vader had alle bewoners van de dorpen bevolen strooien zakken te vullen met kastanjes, eikels en vers van de aar geplukte gierst, en die op de zoldering van hun huizen op te slaan. Altijd wanneer de samoerai die zakken zag, ontschoten hem de gedachten aan zijn vervelende oom en herinnerde hij zich het vriendelijke gezicht van zijn wijzere vader.

Maar zelfs zijn vader had herinneringen gekoesterd aan de vruchtbare landerijen van zijn voorouders in Kurokawa. 'Als we in Kurokawa zaten,' had hij opgemerkt, 'zouden we het zelfs met een misoogst redden...' Er waren rijke vlakten in Kurokawa die met weinig verzorging overvloedige tarweoogsten konden geven. Maar in deze

verlaten wildernis waren de voornaamste gewassen boekweit en daikon, voedingsmiddelen die men niet elke dag kon eten aangezien jaarlijks belasting per soort aan de Hoge Heer betaald moest worden. Zelfs in het huis van de samoerai waren er dagen dat men enkel daikonbladeren met tarwe of gierst at. De boeren leefden vaak op wilde uien of bieslook.

Maar ondanks het gemok van zijn vader en oom voelde de samoerai geen haat tegen dit onvruchtbare land. Dit was het eerste land dat hij zelf als oudste zoon na zijn vaders dood bestuurd had. De boeren met hun holle ogen en vooruitstekende jukbeenderen werkten zwijgend als vee van zonsopgang tot zonsondergang en ruzieden of kiftten nooit. Ze bewerkten het schrale land en verzuimden nimmer hun belasting te betalen, ook al moesten ze daarvoor hun eigen voedselvoorraad inkrimpen. Wanneer hij met de boeren praatte vergat de samoerai het standsverschil en voelde hij iets dat hem aan deze mensen bond. Hij beschouwde zijn dulzzaamheid als zijn enige werkelijk goede eigenschap en toch waren deze boeren oneindig veel gehoorzamer en lankmoediger dan hij.

Soms nam de samoerai Kanzaburo mee om de heuvel ten noorden van hun huis te beklimmen. De resten van de vesting die gebouwd was door de plattelandssamoerai die ooit over deze streek geheerst had, stonden er nog, begraven onder pollen onkruid, en een enkele maal vonden ze onder de wirwar van kreupelhout in de droge slotgracht of op de met verdorde bladeren bedekte wallen verkoolden rijstkorrels of gebroken schaaltes. Van de winderige top van de berg keken ze uit over het moerasland en de dorpen. Een erbarmelijk lapje grond, aandoenlijk haast. Dorpen die wel samengedrukt leken.

‘Dit... dit is mijn land,’ mompelde de samoerai in zichzelf. Als er geen oorlogen meer kwamen zou hij hier de rest van zijn leven blijven, net als zijn vader. Als hij dood was zou zijn oudste zoon het land erven en ongetwijfeld een zelfde soort leven leiden. Zo lang ze leefden zouden hij en zijn zoon niet van dit land gescheiden worden.

Soms ging hij met Yozo vissen in het kleine moeras aan de voet van diezelfde berg. Laat in de herfst had hij in het dikke donkere riet van het moeras te midden van de bruine watervogels drie of vier witte vogels met lange nekken gezien die met hun vleugels

sloegen. Die witte zwanen waren vanuit een ver land waar de koufel was de oceaan overgestoken. Als de lente terugkeerde zouden ze hun grote vleugels uitslaan, zich verheffen in de lucht boven het moerasland en verdwijnen. Telkens wanneer de samoerai de zwanen zag dacht hij: 'Zij kennen landen die ik nooit van mijn leven zal bezoeken.' Maar benijden deed hij hen nauwelijks.

Er kwam een bevel van Heer Ishida. De samoerai moest naar Nunozawa komen omdat zijn meester iets met hem wilde bespreken.

In vroeger tijden was de familie van Heer Ishida vaak in opstand gekomen tegen voorouders van de Hoge Heer, maar nu was Heer Ishida een welgesteld vazal met de rang van generaal.

De samoerai nam Yozo mee, verliet het moerasland vroeg in de morgen en kwam rond het middaguur in Nunozawa aan. Het ijzeld en op het wateroppervlak van de gracht rond de ommuurde vesting losten talloze druppeltjes onmiddellijk op. De samoerai zat een korte poos in de wachtkamer, waarna hij naar binnen geleid werd voor een onderhoud met zijn meester.

Heer Ishida, een dikkige man die een *haori* droeg, nam plaats en glimlachte naar de samoerai, die diep boog en daarbij zijn beide handen op de donkere geboende planken van de vloer drukte. Heer Ishida informeerde naar de oom van de samoerai en sprak met een glimlach: 'Hij was hier een paar dagen geleden weer met klachten.'

De samoerai boog diep ter verontschuldiging. Telkens wanneer zijn vader of zijn oom verzocht had om teruggave van hun leengoed in Kurokawa, had Heer Ishida hun verzoekschrift doorgezonden naar het kasteel. Later had de samoerai van Heer Ishida vernomen dat dergelijke verzoekschriften van vazallen het kasteel binnengestroomd waren en in grote stapels lagen te wachten op behandeling door de raad van ouderlingen. Als er geen dwingend argument voor bestond was het onwaarschijnlijk dat de Hoge Heer op zulke verzoeken zou ingaan.

'Ik begrijp hoe de oude man zich voelt.' Heer Ishida werd plotseeling ernstig. 'Maar er komen geen oorlogen meer. De Naifu wil al zijn energie wijden aan Osaka, en de Hoge Heer steunt dat besluit,' zei hij krachtig.

Ben ik helemaal naar Nunozawa ontboden om dit te horen? vroeg de samoerai zich af. Wil Heer Ishida me duidelijk maken dat het zinloos is om nog meer verzoekschriften in te dienen?

Verdriet golfde als overstromend water door zijn binnenste. Hoewel hij aan het moerasland gehecht was dacht hij nog dagelijks aan de landerijen die verzadigd waren met het zweet van zijn voorouders en alle herinneringen aan hen. Nu Heer Ishida hem botweg beval alle hoop op te geven, kwam het eenzame gezicht van zijn vader hem voor ogen. En eveneens zag hij de geïrriteerde uitdrukking op het gezicht van zijn oom voor zich.

‘Ik weet dat het niet makkelijk zal zijn, maar u moet het de oude aan zijn verstand brengen. De beste man kan het uit zichzelf niet opbrengen de veranderingen die in de wereld plaatsvinden te aanvaarden.’

Heer Ishida keek met oprechte sympathie naar de samoerai, wiens ogen op de grond waren gericht.

‘De raad van ouderlingen heeft niets tegen uw familie in het bijzonder. Heel wat andere lansen hebben ook om teruggave van hun vroegere landerijen gevraagd. Dat heeft de ouderlingen veel hoofdbrekens gekost. Als zij gehoor zouden geven aan de egoïstische eisen van ieder afzonderlijk, zou het hele systeem van toewijzingen in elkaar storten.’

De samoerai liet zijn handen op zijn beide knieën rusten en staarde naar de grond.

‘Maar ik heb u om een andere reden gevraagd hier te komen. Er zullen spoedig nieuwe bevelen tot het verrichten van diensten komen, waaronder misschien speciale instructies voor u. Ik wil dat u dat niet vergeet.’

De samoerai had geen idee wat zijn meester bedoelde of waarom hij hem hier ineens van op de hoogte stelde. Al gauw boog hij met zijn hoofd en maakte aanstalten zich terug te trekken, maar Heer Ishida gelastte hem te blijven en begon vervolgens te praten over de bedrijvigheid in Edo. Het vorige jaar hadden de verschillende daimyo's de taak op zich genomen het kasteel van Edo voor de shogun te herbouwen. De Hoge Heer was belast met een deel van de verantwoordelijkheid, en sinds kort dienden Heer Ishida,

Heer Watari, Heer Shiraishi en andere generaals om beurten in Edo.

‘Ze hebben daar een massale jacht op de christenen ingezet. Op de terugweg zag ik hoe er een heleboel gedwongen werden in op-tocht door de straten te lopen.’

De samoerai was ervan op de hoogte dat de Naifu, de vader van de huidige shogun, dit jaar de christelijke leer verboden had in de gebieden die direct onder het shogunaat vielen. Als gevolg daarvan waren verbannen christenen naar de westelijke provincies of naar het noordoosten getrokken, waar geen verbod van kracht was. De samoerai had meermalen gehoord over christenen die in de goudmijnen werkten, en op andere plaatsen binnen de grenzen van het gebied van de Hoge Heer.

Heer Ishida had gezien hoe de gevangenen gezeten op werkpaarden omhuld met papieren vlaggetjes door de hoofdstraten van de dorpen paradeerden, op weg naar het executieterrein. De gevangenen spraken met kennissen in de menigte die ze passeerden en leken onbevreesd voor de dood.

‘Er waren een paar buitenlandse padres bij. Heeft u ooit een christen of een padre gezien?’

‘Nee.’

Terwijl hij naar het verhaal van Heer Ishida luisterde, ontstond bij de samoerai niet de minste belangstelling voor de christelijke gevangenen. Het christendom zei hem niets. Het had op geen enkele manier te maken met de ondergesneeuwde wildernis waar hij woonde. De mensen van het moerasland zouden hun hele leven nooit de christenen zien die Edo ontvlucht waren.

‘Het spijt me dat u door die stromende regen terug moet.’ Heer Ishida nam vriendelijk en vaderlijk afscheid. Buiten stond Yozo gehuld in een strooien regenjas die in de ijzel doorweekt was geraakt te wachten als een gehoorzame hond. Hij was drie jaar ouder dan zijn meester, opgegroeid in hetzelfde huis, en zijn leven lang werkzaam geweest voor de familie Hasekura. Terwijl de samoerai zijn paard besteeg dacht hij aan het maanverlichte moeras waarnaar ze zouden terugkeren. De sneeuw van enkele dagen daarvoor zou nu tot ijs zijn bevroren, glinsterend in de duisternis, en de huizen van

de boeren zouden stil zijn als de dood. Slechts zijn vrouw Riku en drie of vier anderen zouden nog wakker zijn en bij de verzonken vuurplaats op zijn terugkeer zitten te wachten. Bij het horen van voetstappen zou de hond blaffen, en in de naar muf stro ruikende stal zouden de paarden wakker worden en met hun hoeven stampen.

De geur van muf stro vulde ook de gevangeniscel waarin de missionaris zat en vermengde zich met de urinestank van de christenen die hier eerder gevangen gezeten hadden, en deze melange van vieze luchtjes drong voortdurend zijn neusgaten binnen. Al sinds de vorige dag zat hij in deze cel de kans dat hij geëxecuteerd zou worden af te wegen tegen die dat hij zou worden vrijgelaten. Hij beschouwde de mogelijkheden onbewogen, als een koopman die twee schaaltes goudstof taxeert om uit te maken welk het zwaarst is. Als zijn leven gespaard werd zou dat komen doordat de staatslieden van dit land hem nog nodig hadden. Tot nu toe hadden ze hem steeds als tolk gebruikt wanneer er afgezanten uit Manila kwamen, en er waren nu geen andere missionarissen in Edo meer die het Japans even vloeiend spraken als hij. Als de hebzuchtige Japanners hun lucratieve handelsrelatie met Manila of met Nueva España ver weg aan de overzijde van de Grote Oceaan wilden voortzetten, zouden ze zich moeilijk van hem kunnen ontdoen, aangezien hij als contactpersoon bij hun onderhandelingen kon fungeren. 'Ik ben bereid te sterven als Gij dat wenst,' dacht de missionaris, en hief zijn hoofd op, fier als een havik. 'Maar Gij weet hoezeer de Kerk in Japan mij nodig heeft.'

Ja. Zoals voor de heersers van dit land mijn diensten vereist zijn, zo heeft ook de Heer mij nodig. Er trok een triomfantelijk lachje over zijn gezicht. De missionaris had vertrouwen in zijn bekwaamheden. Als provinciaal van Edo van de orde der franciscanen had hij steeds het gevoel gehad dat het falen van de missie in Japan het gevolg was van de blunders van de Sociëteit van Jezus, die zijn orde in alle opzichten tegengewerkt had. Hoewel de jezuiten hun uiterste best deden zich zelfs in de onbelangrijkste kwesties politiek op te stellen, wisten ze in werkelijkheid niets van politiek af. Na zestig jaar prediken hadden ze in Nagasaki parochies gesticht met een

onafhankelijke bestuurlijke en rechterlijke macht, en zo wantrouwen en bezorgdheid bij de Japanse autoriteiten veroorzaakt.

‘Als ik bisschop geweest was zou ik zulk een stomiteit niet gesanctioneerd hebben. Was ik maar bisschop van Japan...’

Terwijl deze woorden zich in zijn geest vormden, bloosde hij als een jong meisje. Hij beseftte dat een zekere hoeveelheid wereldse ambitie en ijdelheid hem in verdraaide vorm nog vervulde. Er was nog steeds een element van zelfzucht in zijn wens bisschop te worden en van het Vaticaan de volledige verantwoording over de misstie in Japan te krijgen.

De vader van de missionaris was lid geweest van de invloedrijke gemeenteraad van Sevilla, en onder zijn voorouders bevond zich een gouverneur van Panama. Een ander was hoofd van de inquisitie geweest. En zijn grootvader had deelgenomen aan de onderwerping van West-Indië. Maar pas nadat hij naar Japan gekomen was had hij gemerkt dat het bloed van politici in zijn aderen hem talenten meegegeven had die gewone priesters niet bezaten. Hij zou in staat zijn om zonder een spoor van onderdanigheid voor de Naifu of de shogun te verschijnen, de gedachten van de sluwe raadsliden van de shogun te lezen, en hen voor zich te winnen.

Maar door de druk van de Sociëteit van Jezus was hem een groot toneel om zijn overgeërfde talenten op te etaleren ontzegd. Hij wist dat de jezuïeten met Hideyoshi noch met de Naifu handig hadden weten om te springen, er ook niet in geslaagd waren de boeddhistische prelaten die in het kasteel te Edo een sterke positie hadden verworven mild te stemmen, en in plaats daarvan antipathie en wantrouwen onder die machthebbers hadden gezaaid. En om die reden kon hij, hoewel hij zich voor zijn eigen ambities schaamde, zijn verlangen bisschop te worden niet onderdrukken.

‘De verbreiding van het evangelie in dit land is een veldslag. Wanneer er incapabele bevelhebbers op het slagveld staan, wordt het bloed van de strijdenden nodeloos vergoten.’

Hij moest daarom in leven blijven in dit land. Toen hij nog ondergedoken zat had hij gehoord dat vijf christenen gevangengenomen waren, maar zijn zendingsdrang had hem gedwongen eenzelfde lot te ontlopen.

‘Als Gij mij echter niet meer nodig hebt,’ mompelde hij, zijn verstijfde benen wrijvend, ‘moogt Gij mij wanneer ook tot U roepen. Gij weet beter dan wie ook dat ik helemaal niet aan dit leven hecht.’

Iets zachts en zwarts streek langs het been dat hij masseerde. Het was een van de ratten die in de gevangenis huisden. De vorige nacht hadden de ratten toen hij sliep zachtjes in een hoek van de kleine ruimte zitten knagen. Telkens wanneer het geluid hem wekte had hij het Onzevader aangeheven voor die vijf christenen, die ongetwijfeld al op het executieterrein gedood waren. Door het gebed op te zeggen probeerde hij de gewetenswroeging te verzachten die hem kwelde omdat hij hen in de steek had gelaten.

Bij het horen van voetstappen in de verte trok de missionaris haastig zijn uitgestrekte benen in en ging rechtop zitten. Hij wilde niet dat de bewaker die zijn eten bracht hem in een slordige houding aantrof. Zelfs in de gevangenis kon hij het zich niet permitteren met zijn gedrag de spotlust van de Japanners op te wekken.

De voetstappen kwamen dichterbij. Hij vond dat hij moest proberen te glimlachen, en dus plooide de missionaris zijn wangen terwijl hij luisterde naar het doffe gerammel van de sleutel die in het slot werd gestoken. Altijd al had hij zelfs bij de nadering van de dood willen glimlachen.

De deur ging krakend open en een licht als gesmolten tin stroomde over de donkere aarden vloer. Hij knipperde met zijn ogen, glimlachte in de richting van de deur, en zag toen dat niet de gebruikelijke bewaker voor hem gekomen was. Twee ambtenaren in zwarte kimono's keken naar hem.

‘Kom eruit!’ krijste een van hen. Het woord ‘vrij’ schoot de missionaris met een golf van blijdschap door het hoofd.

‘Waar gaan we heen?’ De missionaris glimlachte nog steeds en sprak nonchalant, maar zijn benen bibberden onzeker. In een dreigende stilte gingen de ambtenaren hem vanuit de cel voor, onder het lopen met hun schouders zwaaiend. Deze overdreven manier van lopen, typisch Japans, deed hem denken aan de belachelijke bewegingen van een kind, en overtuigd dat hij vrijgelaten werd moest hij onwillekeurig om hen lachen.

‘Kijk daar.’ Een van de ambtenaren bleef plots staan en blikte over zijn schouder, met zijn kin gebarend naar de binnenplaats die door een raam in de gang zichtbaar was. Buiten begon de zon te verbleken. Strooien matten waren op de grond uitgespreid, emmers water waren gereedgezet, en er stonden twee krukjes naast elkaar.

‘Weet je wat dat betekent?’ De andere ambtenaar lachte minachtend en deed met een gestrekte vinger alsof hij zichzelf de keel afsneed.

‘Dat betekent het!’ Hij keek olijk naar de missionaris, die verstijfde. ‘De vreemdeling beeft!’

De missionaris balde zijn handen tot vuisten, vechtend tegen de schaamte en de woede die in hem opwelden. Hij was nu al twee dagen lang vernederd door de intimidatiepogingen van deze onbetekenende ambtenaren, en voor iemand met zulk een overweldigende trots was het een ondraaglijke gedachte, aan deze mannen ook maar een ogenblik angst getoond te hebben. Zijn knieën bleven trillen tot hij uit de gevangenis geleid was, het tegenoverliggende gebouw in.

De avond viel en het gebouw was leeg; geen spoor van een ander mens. Voor ze vertrokken lieten de ambtenaren hem in beleefdheidshouding plaatsnemen op de koude geboende vloer van de kamer waar ze hem heen hadden gevoerd. De missionaris smulde als een heimelijk snoepend kind van de in hem juichende overtuiging dat zijn vrijlating ophanden was.

‘Zie je wel! Het is precies als ik dacht!’ mompelde hij, en de schaamte die hij zo kort daarvoor nog gevoeld had, smolt weg en ervoor in de plaats kwam zijn karakteristieke zelfverzekerdheid: zijn gissingen waren raak geweest.

‘Het is zo simpel om uit te maken wat een Japanner denkt.’

Hij wist dat de Japanners het leven van iemand die ze konden gebruiken zouden sparen, of ze hem mochten of niet, en zijn bekwaamheden als tolk waren nog steeds onmisbaar voor de leiders van dit land, die verblind waren door het vooruitzicht van een winstgevende handel. Daarom ook bleven de Naifu en de shogun toestaan dat er missionarissen in de stad woonden, ook al haatten ze

de christenen. De Naifu wilde een andere haven, gelijkwaardig aan Nagasaki, om handel te drijven met verre landen. Hij was er vooral op gebrand handelsbetrekkingen aan te knopen met Nueva España, ver weg aan de overzijde van de zee, en daartoe had hij een aantal brieven geschreven aan de Spaanse gouverneur in Manila. De missionaris was vaak op het kasteel van Edo ontboden om die brieven en de antwoorden uit Manila te vertalen.

Slechts eenmaal had hij de Naifu gezien. In gezelschap van een gezant uit Manila had hij in de donkere ontvangstzaal van het kasteel een oude man lusteloos in een met fluweel beklede stoel zien zitten. De man sprak geen woord en luisterde uitdrukkingloos naar het gesprek tussen de adviseurs en de afgezant en keek naar de vreemde geschenken die de laatste had meegenomen. Maar later waren dat uitdrukkingloze gezicht en die uitdrukkingloze ogen weer vele malen in het bewustzijn van de missionaris opgedoken en ze hadden hem een gevoel van vrees bezorgd. Die oude man was de Naifu geweest, en zijn gezicht was het gezicht van een politicus, vond hij.

Er klonken voetstappen in de gang. De missionaris die met zijn hoofd gebogen zat hoorde het droge geruis van gewaden.

‘Heer Velasco.’

De missionaris keek op. Goto Shozaburo, de handelsadviseur van de regering (door de Japanners ‘deviezenspecialist’ genoemd), had plaatsgenomen op de verhoging, en de twee ambtenaren zaten naast hem op de houten vloer. Een korte poos staarde Heer Goto de missionaris aan met die ernstige gezichtsuitdrukking die de Japanners zo eigen was. Toen zuchtte hij en zei: ‘U bent vrij te gaan. Het is allemaal een vergissing geweest van de kant van de ambtenaren.’

‘O.’

De missionaris was dolblij. Hij wierp een tevreden blik op de twee ambtenaren die hem vernederd hadden. Ongeveer dezelfde soort blik die hij de gelovigen toewierp wanneer hij hun hun zonden vergaf.

‘Maar, Heer Velasco...’ De gewaden ruisten weer toen Heer Goto opstond, en zijn gezicht nam een bittere uitdrukking aan toen hij hem toebeet: ‘U weet dat u niet als christelijke priester in Edo

woont. Als iemand met invloed niet weer voor u had ingegrepen dan weet ik niet wat er van u was geworden!'

Dit sloeg op de verdenking dat de missionaris in het geheim de christenen opzocht. Wat er ook toegestaan was in de gebieden van andere daimyo's, in de streken die direct onder het gezag van de Naifu vielen was dit jaar het bouwen van kerken en het praktiseren van het christendom strikt verboden. Hij mocht in deze grote stad wonen als tolk, niet als priester.

Nadat Heer Goto zich teruggetrokken had, gebaarden de beide ambtenaren duidelijk misnoegd met hun kin naar een andere uitgang voor de missionaris. De nacht had zich al over de stad uitgespreid.

De missionaris keerde per palankijn terug naar zijn verblijf in Asakusa. Een groepje bomen dat tegen de nachtelijke hemel afstak diende als wegwijzer naar zijn huis. Een aantal uitgestoten leprozen had in deze omgeving een kolonie gesticht en tot twee jaar terug had de orde der franciscanen hier een kleine kliniek voor hen gedreven. De kliniek was met de grond gelijkgemaakt, maar de missionaris had samen met een Koreaan en Diego, een jongere priester, mogen blijven in een klein huisje dat nog restte van het vroegere bouwsel.

Diego en de Koreaan verwelkomden hem met verbijsterde gezichten en verdrongen zich om hem terwijl hij wat rijst met gedroogde vis naar binnen werkte. Een vogel krijste in het nabijgelegen bosje.

'Een ander zouden de Japanners nooit zo snel hebben vrijgelaten, hè?' zei pater Diego terwijl hij de missionaris bediende. Zijn collega glimlachte slechts, hoewel hij inwendig genoot van voldoening en triomfantelijkheid. 'De Japanners hebben me niet vrijgelaten,' hield hij Diego voor met een blik die zowel op nederigheid als op trots kon duiden. 'De Heer verlangt iets van me. En de Heer heeft me vrijgelaten om die taak te vervullen.'

Onder het eten bad de missionaris in stilte. 'O Heer, Uw werken gaan nooit teloor. Daarom hebt Gij mijn leven gered.'

Zijn gebeden waren doortrokken van een trots die een priester niet paste, maar hij was het zich niet bewust.

